

**Vilnius
University**

11. STARPTAUTISKAIS
ZINĀTNISKAIS SEMINĀRS

Latviešu raksti un raksti Baltijā 16.–19. gadsimtā:
pētniecības aktualitātes un problēmas

Latviešu tēvreize Sebastiana Minstera kosmogrāfijas izdevumos

Ernesta Kazakēnaite
e.kazakenaite@gmail.com
2021. g. 15. janvārī

Latviešu tēvreize

Sebastiāna Minstera kosmogrāfijā

Vilnius
University

16. gs. tēvreizes bija populārs valodu paraugs vai to salīdzināšanas veids pasaules aprakstos. Tā pirms 470 gadiem radies senākais zināmais iespiestais teksts latviešu valodā – tā saucamā Hāzentētera tēvreize.

Münster, Sebastian 1550. *Cosmographie || oder beschreibung aller lān/||der/*
herschafften/ fürnemsten || stetten/ geschichten/ gebreūchē/ hantierungen etc.
<...>. Basel: Petri

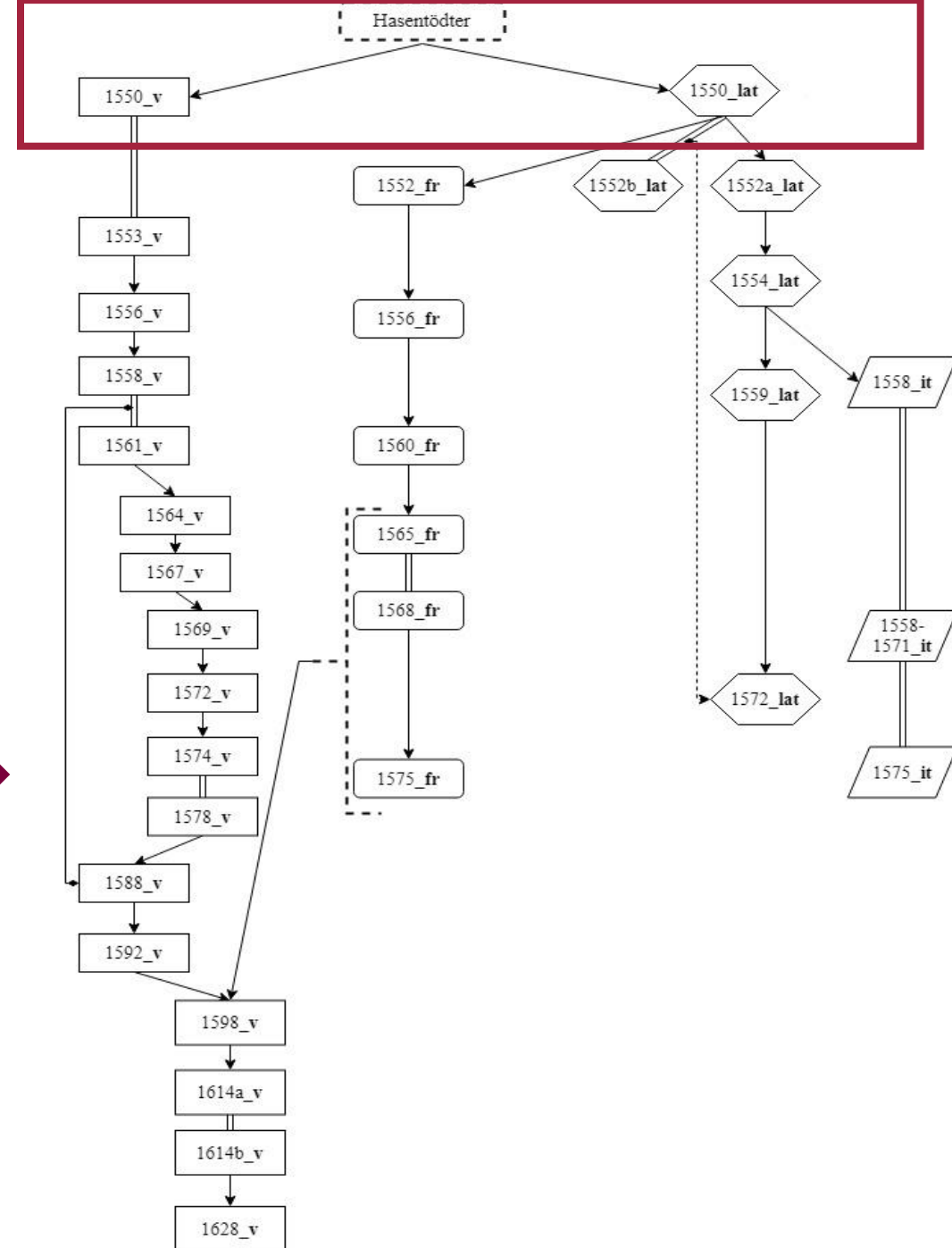
Mērķis

sniegt ieskatu par latviešu tēvreizes publicējumiem Minsterā kosmogrāfijas izdevumos, uzmanību pievēršot to **atkalizmantošanas** virzieniem, kā arī aktualizēt vairāku MK tēvreizes pieraksta **tradīciju** esamību.

un secinājumi →

Par konkrētiem piemēriem runāts netiks.

Plašāka analīze atrodama *Baltu filoloģijas* 2020. gada 2. sējumā

Sebastiāna Minstera kosmogrāfija

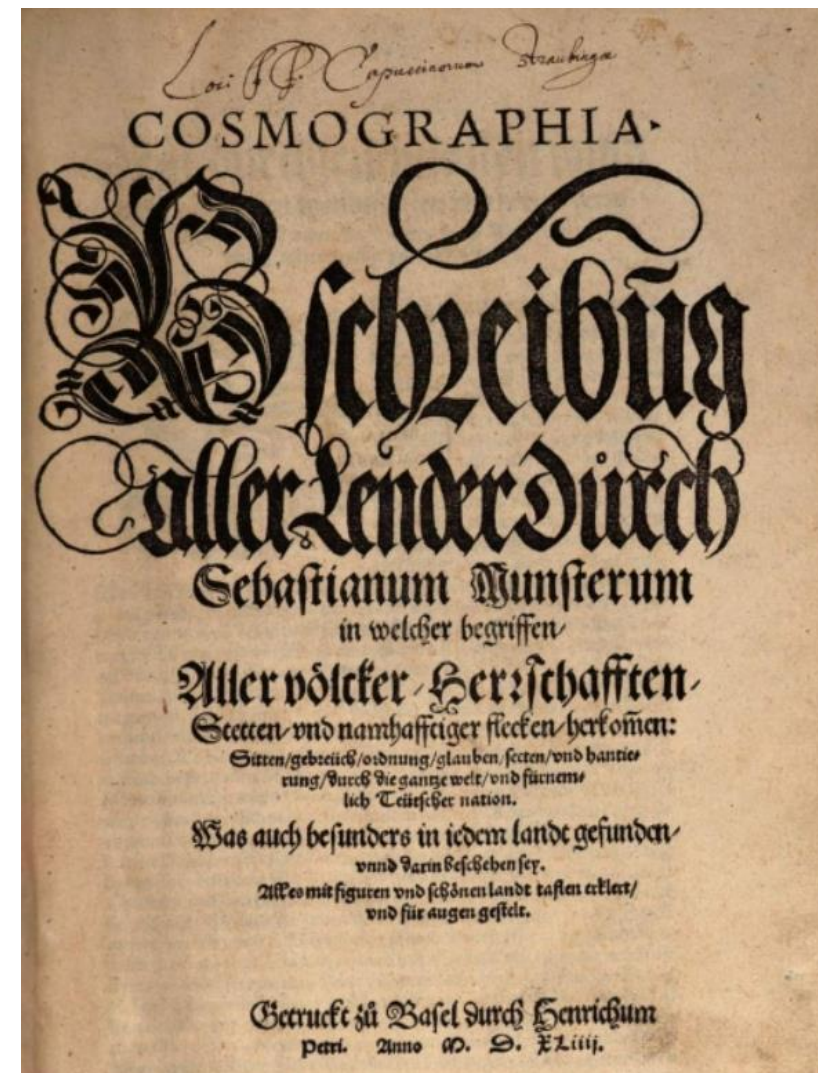
Vilnius
University

Tas ir viens no slavenākajiem enciklopēdiska satura 16. gs. izdevumiem.

Nācis klajā **1544.** g., tas uzreiz guva ievērību un ne vien tā iespaidīgā kokgriezumu zīmējumu skaita dēļ.

Viedokļi dalās (sal. Hantzsch 1898: 28), tomēr mūsdienās par pēdējo tiek uzskatīts **1628.** g. izdevums.

Tas nav bijis nemainīgs izdevums – tika tulkots **vairākās valodās** un **84** gadu laikā ar dažāda apjoma **izmaiņām** atkārtoti izdots vairāk nekā **30** reižu. Tomēr nedz ārzemju, nedz latviešu pētnieku darbos **nav vienprātības, cik reižu Minstera kosmogrāfija** tikusi izdota.

1544 Cosmographia

Sebastiāna Minstera kosmogrāfijas izdevumi I

Vilnius
University

46? (Hantzsch 1898: 153–157)

40? (avots)

35? (Ruland 1962; Freidhof 1988: XVIII; McLean 2007: 1; Dini 2010: 258;
Davies 2011: 351 tt.)

32? (Horn 1950:70)

24? (avots)

37?

vācu (21): 1544, 1545, 1546, 1548, 1550, 1553, 1556, 1558, 1561, 1564, 1567, 1569,
1572, 1574, 1578, 1588, 1592, 1598, 1614a, 1614b (dažviet 1615), 1628;

latīņu (6): 1550, 1552a, 1552b, 1554, 1559, 1572;

franču (6): 1552, 1556, 1560, 1565, 1568, 1575;

čehu: 1554;

itāļu (3): 1558, [1558–1571], 1575.

Pater noster qui tu es in coelis sanctificetur tuum nomen adueniat nobis tuum
Tābes mus kas tu es eekschkan debbessis, schwetitz tows waartz, Enack mums tows
regnum tua uoluntas fiat sicut in caelo sic super terram nostrum quotidianum panem
wallstibe, tows praats bus ka eekschkan debbes ta wurfan semmes, Musse denische māyse
da nobis hodie condona nobis nostra debita sicut nos condonamus nostris debitoribus
duth mums schodeen, pammate mums musse grāke ka mēss pammāt musse parradueken
ne inducas nos malam tentationem sed custodi nos ab omni malo.
Ne ewedde mums louna badekle pett passarga mums nu wusse loune Amen.

BASILEAE APVD HENRICHVM PETRI,
MENSE MARTIO ANNO SALVTIS
M. D. L.

Pater noster qui tu es in coelis? sanctificetur tuum nomen adueniat nobis tuum
Tābes mus kas tu es eekschkan debbessis, schwetitz tows waartz, Enack mums tows
regnum tua uoluntas fiat sicut in caelo sic super terram nostrum quotidianum panem
uualstibe, tows praats bus ka eekschkan debbes ta uuurfan semmes, Musse denische mēstye
da nobis hodie condona nobis nostra debita sicut nos condonamus nostris debitoribus
duth mums schodeen, pammate mums musse grāke ka mēss pammāt musse parradueken
ne inducas nos malam tentationem sed custodi nos ab omni malo.
Ne ewedde mums louna badekle pett passarga mums nu uuusse loune Amen.

BASILEAE APVD HENRICHVM PETRI,
MENSE MARTIO ANNO SALVTIS
M. D. LII

Pater noster qui tu es in coelis sanctificetur tuum nomen adueniat nobis tuum
Tābes mus kas tu es eekschkan debbessis, schwetitz tows waartz, Enack mums tows
regnum tua uoluntas fiat sicut in caelo sic super terram nostrum quotidianum panem
wallstibe, tows praats bus ka eekschkan debbes ta wurfan semmes, Musse denische māyse
da nobis hodie condona nobis nostra debita sicut nos condonamus nostris debitoribus
duth mums schodeen, pammate mums musse grāke ka mēss pammāt musse parradueken
ne inducas nos malam tentationem sed custodi nos ab omni malo.
Ne ewedde mums louna badekle pett passarga mums nu wusse loune Amen.

BASILEAE APVD HENRICHVM PETRI,
MENSE MARTIO ANNO SALVTIS
M. D. LII

Sebastiāna Minstera kosmogrāfijas izdevumi II

Vilnius
University

Gandrīz visi izdevumi izdoti **Bāzelē** Heinriha **Petri spiestuvē**, izņemot četrus:

- 1554. g. MK čehu valodā izdota Prāgā,
- 1575. g. franču MK – Parīzē,
- divi pēdējie itāļu MK izdevumi attiecīgi Venēcijā un Ķelnē.

Par galveno izdevumu uzskatāms nevis pirmais 1544. g., bet ievērojami papildinātais **1550.** g. izdevums.

- Šī gada laidienā balstījušies vēlākie tulkojumi: pirmais – latīņu valodā – publicēts vēl tai pašā 1550. g., tam sekoja franču (1552. g.), angļu (1553. g.), čehu (1554. g.) un itāļu (1558. g.).
- Tieši tajā pirmo reizi atrodama latviešu tēvreize.

Lai gan bijuši 37 MK, ne visos iekļauta latviešu tēvreize. Tā atrodama vismaz **32** MK izdevumos **ar tulkojumu četrās valodās** (vācu, latīņu, franču un itāļu).

1. **Arbusovs**, Leonids. 1920. Latveešu tēvreize senos tekstos. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts* 10, 357–362.
2. **Augstkalns**, Alvils. 1930. Par vecajām tēvreizēm. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts* 1, 309–311.
3. **Breidaks**, Antons. 1994. H. Megisers un veclatviesu rakstu valodas sākotne. *Baltu filoloģija* 4, 15–18.
4. **Dini**, Pietro Umberto. 2010. *ALILETOESCVR: linguistica baltica delle origini. Teorie e contesti linguistici nel Cinquecento*. Livorno: Books&Company.
5. **Draviņš**, Kārlis. 1952. Das Hasentötersche lettische Vaterunser. *Studi Baltici* 9, 211–230.
6. **Draviņš**, Kārlis. 1972. Par latvīšu tāvreizi. *Dzeive* 113, 26.lpp.
7. **Hinze**, Friedhelm. 1976. Hat Matthäus Prätorius (um 1635-1707) ein „Kurisches“ Vaterunser gekannt?. *Acta Baltico-Slavica* 10, 235–264.
8. **Kučinskis**, Staņislavs. 1969. Latviešu valodas apliecinātājs Hieronims Megisers. *Gaisma* 4, 33–35.
9. **Meringer**, Rudolf. 1895. Ein altes lettisches Vaterunser. *Archiv für slavische Philologie* 17, Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.
10. **Prokrotniece**, Kornēlija. 2012. Grēki un parādi – pamest vai piedot? (Ieskats latviešu senajās tēvreizēs). *Baltistica* VIII priedas, 111–122.
11. **Sēja**, Pēteris. 1925. Vēl kāds latviešu tēvreizes teksts. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts* 11, 285.
12. **Zēvers**, Jānis. 1929. Vecas tēvreizes latviešu valodā. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts* 12, 512–518.

Johann Hasentödter

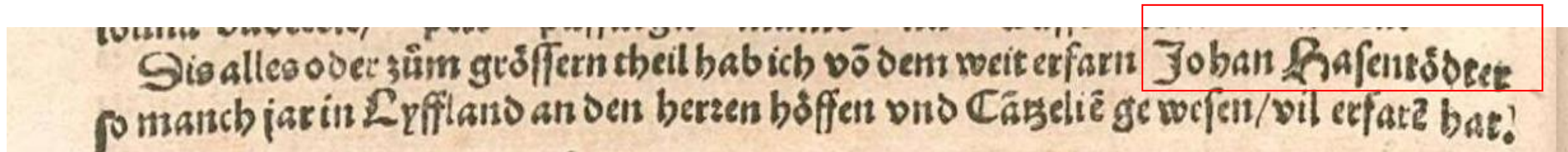
dzimis 1517.g. Kēnigsbergā, miris 1586.g. Dancigā

1544.-1547.g. strādāja Livonijā

kopš 1548.g. Šveicē

utt.

1569. gadā Kēnigsbergā iespieda viņa pieredzētos notikumus vārsnās: *Chronica:
Das; ist: Beschreibung* <...>

Kurš Hāzentētera iesniegtais?

Vilnius
University

Vatter vnser der du bist im himmel geheiligt werd din nam zukom
Tābes mus kas tu es eckschkan debbessis/ Schwetitz tows waartz/ enack
uns dein reich dein will geschch wie im himmel also auff
mums tows walsibe tows praats bus ka eckschkan debbes/ ta wurfan
erden unser täglich brot gib vns heüt uergib uns
semmes. Musse denische Māyse duth mums schodeen/ pammate mums
unser schuld als uuir uergeben unsern schuldigern nit ynstr uns
musse grāte ka mess pammate musse parradueken/ Nie wedde mums
böß uersuchung sunder behüt uns uor allem bösen
louna badeckle/ pett passarga mums nu wüsse loune Amen.

befolgen haben. Datum zu Basel am xvij. tag des Mercken/
Anno domini M. D. vnd L.

vācu 1550.g.

Pater noster qui tu es in caelis sanctificetur tuum nomen adueniat nobis tuum
Tābes mus kas tu es eckschkan debbessis, schwetitz tows waartz, Enack mums tows
regnum tua uoluntas fiat sicut in caelo sic super terram nostrum quotidianum panem
walsibe, tows praats bus ka eckschkan debbes ta wurfan semmes, Musse denische māyse
da nobis hodie condona nobis nostra debita sicut nos condonamus nostris debitoribus
duth mums schodeen, pammate mums musse grāte ka mess pammate musse parradueken
ne inducas nos malam tentationem sed custodi nos ab omni malo.
Ne ewedde mums louna badeckle pett passarga mums nu wüsse loune Amen.

His me cōmendo tuæ Cælaræ maiestati. Basileæ
ab incarnato filio dei M. D. L.
menſe Martio.

latīņu 1550.g.

1550. g. MK vācu un latīņu valodā

Vilnius
University

L:	¹ Tābes	² mus	³ kas	⁴ tu	⁵ es
D:					
	⁶ eckſchan eckſchan	⁷ debbesſis,	⁸ ſchwetitz ſchwetitz	⁹ tows	
	¹⁰ waartz,	¹¹ Enack enack	¹² mums	¹³ tows	¹⁴ walſtibe, []
	¹⁵ tows	¹⁶ praats	¹⁷ bus	¹⁸ ka	¹⁹ ekſchan eckſchan
	²⁰ debbes [] Debbes/	²¹ ta	²² wurfan	²³ ſemmes, [Komma] [Punkt]	
	²⁴ Muſſe	²⁵ deniſche	²⁶ māyſe māyſe	²⁷ duth duth	²⁸ mums mūmB
	²⁹ ſchodeen,	³⁰ pammate	³¹ mums mūms	³² muſſe muße	³³ grāke
	³⁴ ka	³⁵ meſs meß	³⁶ pammat	³⁷ muſſe muße	³⁸ parradueken [] /
	³⁹ Ne	⁴⁰ ewedde wedde	⁴¹ mums	⁴² louna	⁴³ badekle [] badedte/
	⁴⁴ pett	⁴⁵ paſſarga	⁴⁶ mums	⁴⁷ nu	⁴⁸ wuſſe wūſſe
	⁴⁹ loune	⁵⁰ Amen.			

Atšķirības nav būtiskas (lielākoties rakstībā) un, iespējams, radušās, tekstu pārrakstot no kāda kopēja avota. Tiesa, domstarpības izraisa:

eckſchan vs *eckſchan*

visticamāk, sākotnējā variantā bija divi *k* burti, bet vācu izdevumā tā ir, iespējams, drukas vai rakstības kļūda (līdzīgi norādījis Draviņš (1952: 233).

Ne wedde vs *Ne euuedde* Minējumi:

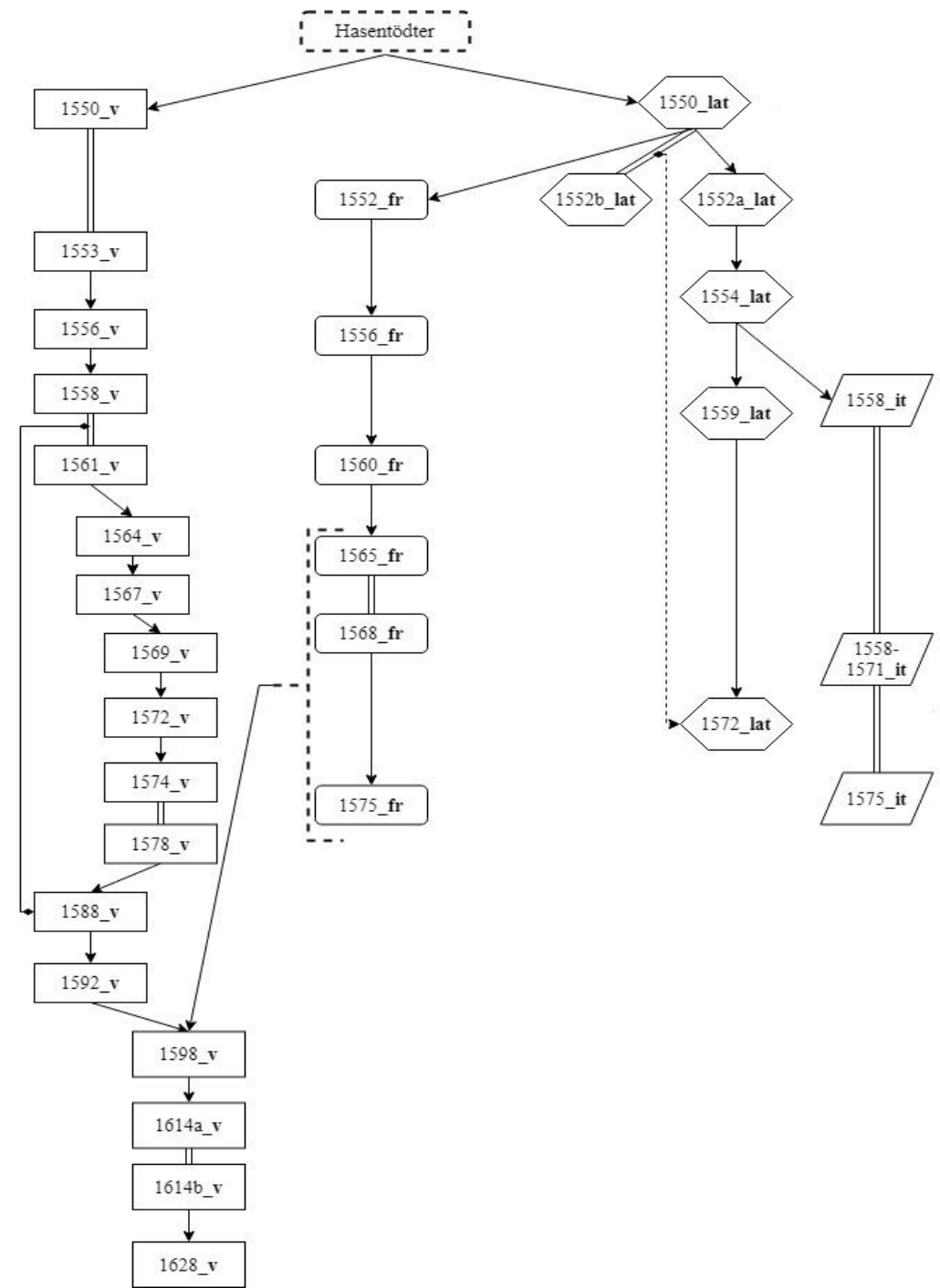
1. **Nejaušība** -- MK_{lat} atkārtots iepriekšējais burts.

Draviņš noliedz, jo, nejauši pielikts burts vārda sākumā esot maz ticams, it īpaši tāds, kuru pēc valodas loģikas arī varētu gaidīt tur esam. Tomēr te piebilstams, ka tas nebūt nav neiespējams, jo vēlākajos MK izdevumos *ka* vietā rakstīts *eka*.

2. Hāzentētera iesniegtajā variantā *e-* jau **bijis**, taču vācu izdevumā kādu iemeslu dēļ pazudis.

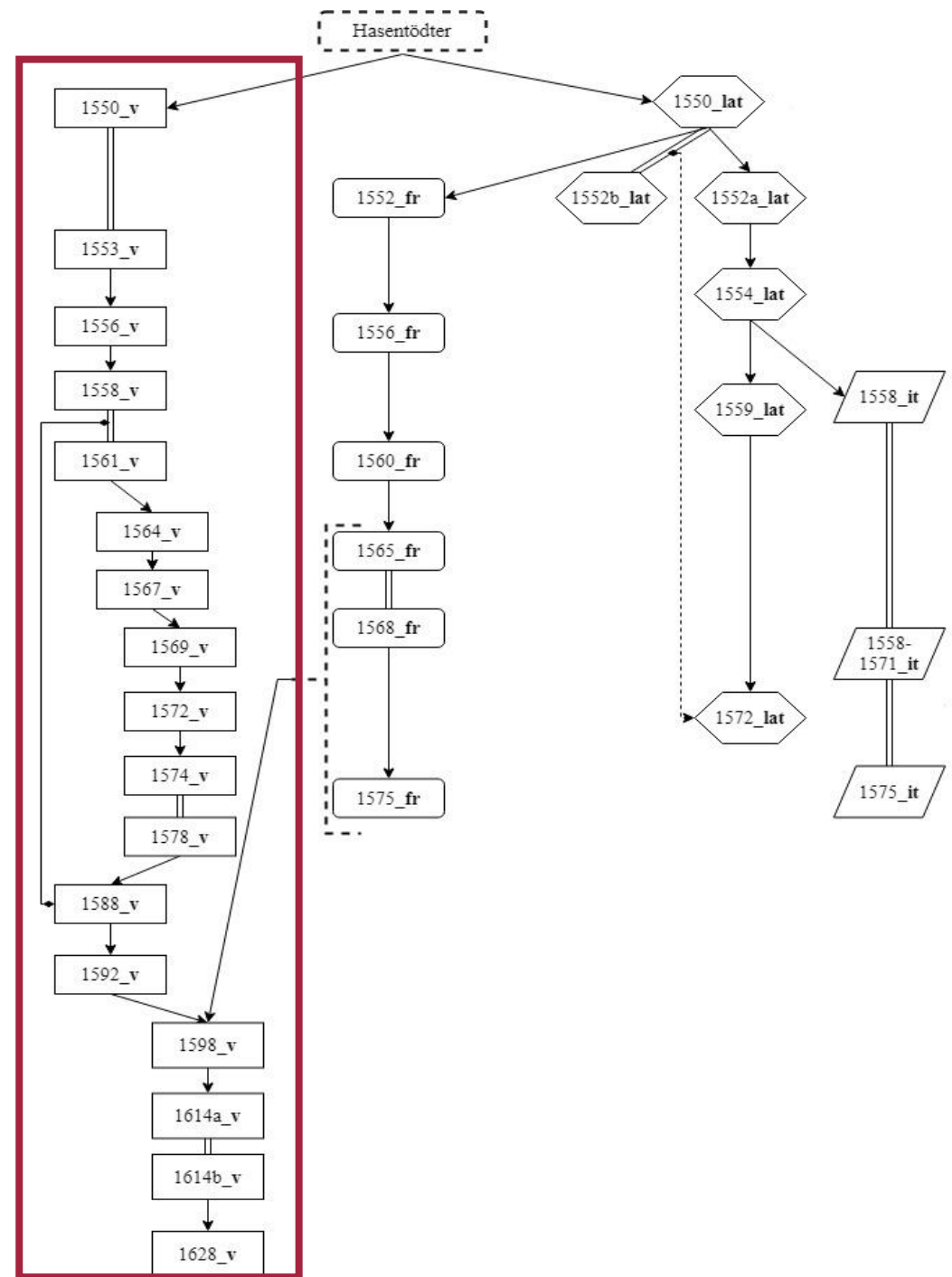
Tēvreizis Minstera kosmogrāfijas izdevumos

1. vācu valodā (MK_v)
2. latīņu valodā (MK_{lat})
3. franču valodā (MK_{fr})
4. itāļu valodā (MK_{it})

Tēvreizis Minstera kosmogrāfijas izdevumos

1. vācu valodā (MK_v)
2. latīņu valodā (MK_{lat})
3. franču valodā (MK_{fr})
4. itāļu valodā (MK_{it})

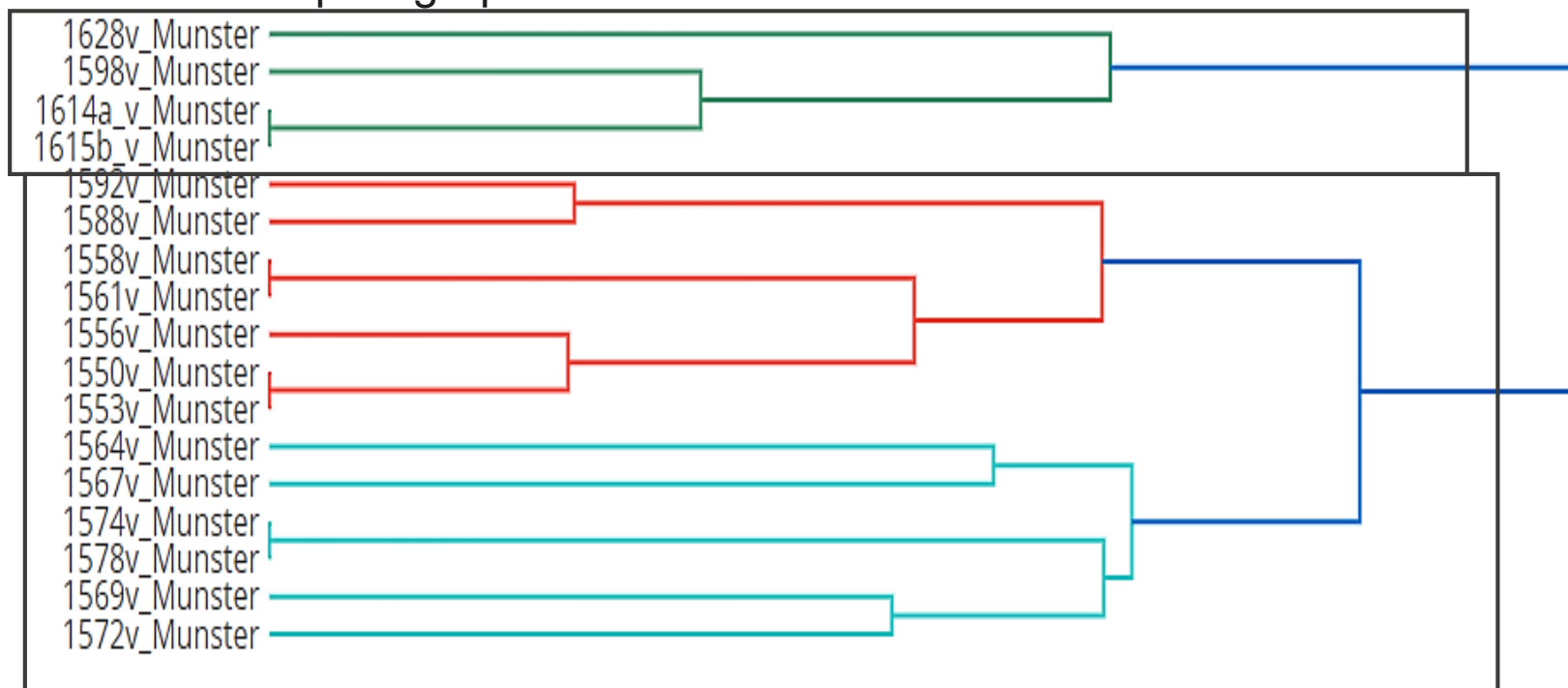
Tēvreizes Minstera kosmogrāfijas izdevumos vācu valodā (MK_v)

Vilnius
University

Līdztekus Livonijas aprakstam Minstera kosmogrāfijā vācu valodā latviešu tēvreize atrodama pat **17** izdevumos, t. i., kopš piektā MK_v jeb visos, kas klajā laisti pēc 1550. g.

Tikai viens (nākamais, 1553. g.) pilnīgi atbilst pirmajam latviešu tēvreizes publicējumam, pārējos, kaut vai sīkas, tomēr vērojamas atšķirības.

Diezgan hronoloģiski būtu jāšķir **divas** lielas MK_v grupas – pirmie 1550.–1592. g. un vēlākie 1598.–1628. g. izdevumi – ar daudzām apakšgrupām

Tēvreizes Minstera kosmogrāfijas izdevumos vācu valodā (MK_v)

Vilnius
University

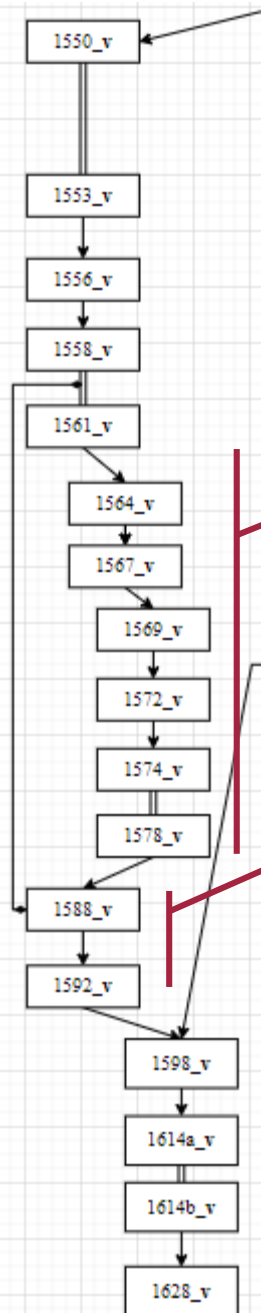
Būtiskākas novirzes no sākuma teksta rodas **ar 1564.** g. izdevumu un turpina vairoties līdz pat 1578. g. Piem.:

- *ka eckfchkan* vietā *kaeckfchkan*
- *waartz* → *wartz*,
- *praats* → *prauts*,
- *parraduekē* → *parreduekē*
- *pallarga* → *pallerga*
- *debbellīs* → *debellīs* utt.

Acīmredzami **uzlabojumi**, proti, tuvināšanās pirmajam publicējumam, atrodami **1588.** g. izdevumā un atkārtoti vēl 1592. g.

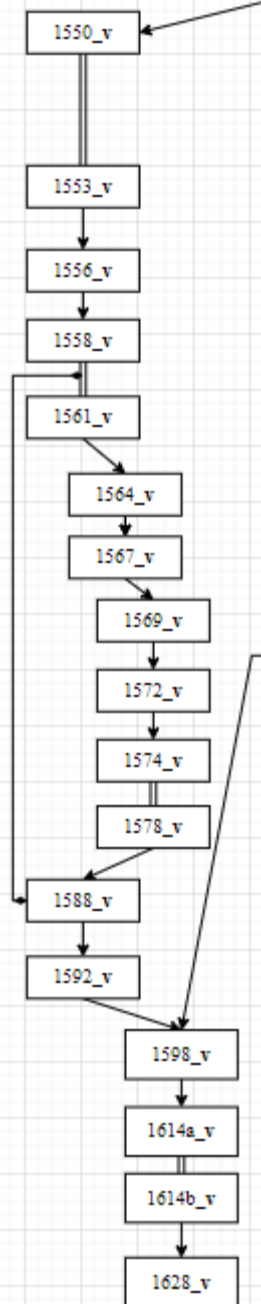
Tomēr laikam kādu franču izdevumu ietekmē **kopš 1598.** g. ienāk jaunas novirzes, kas paturētas līdz pat pēdējam MK vācu izdevumam, piem.:

- *ka ekfchkan* → *eka ekfchkan*
- *louna* → *jouna*
- *pammat* → *pammart* utt.

Tēvreizes Minsterā kosmogrāfijas izdevumos vācu valodā (MK_v)

Vilnius
University

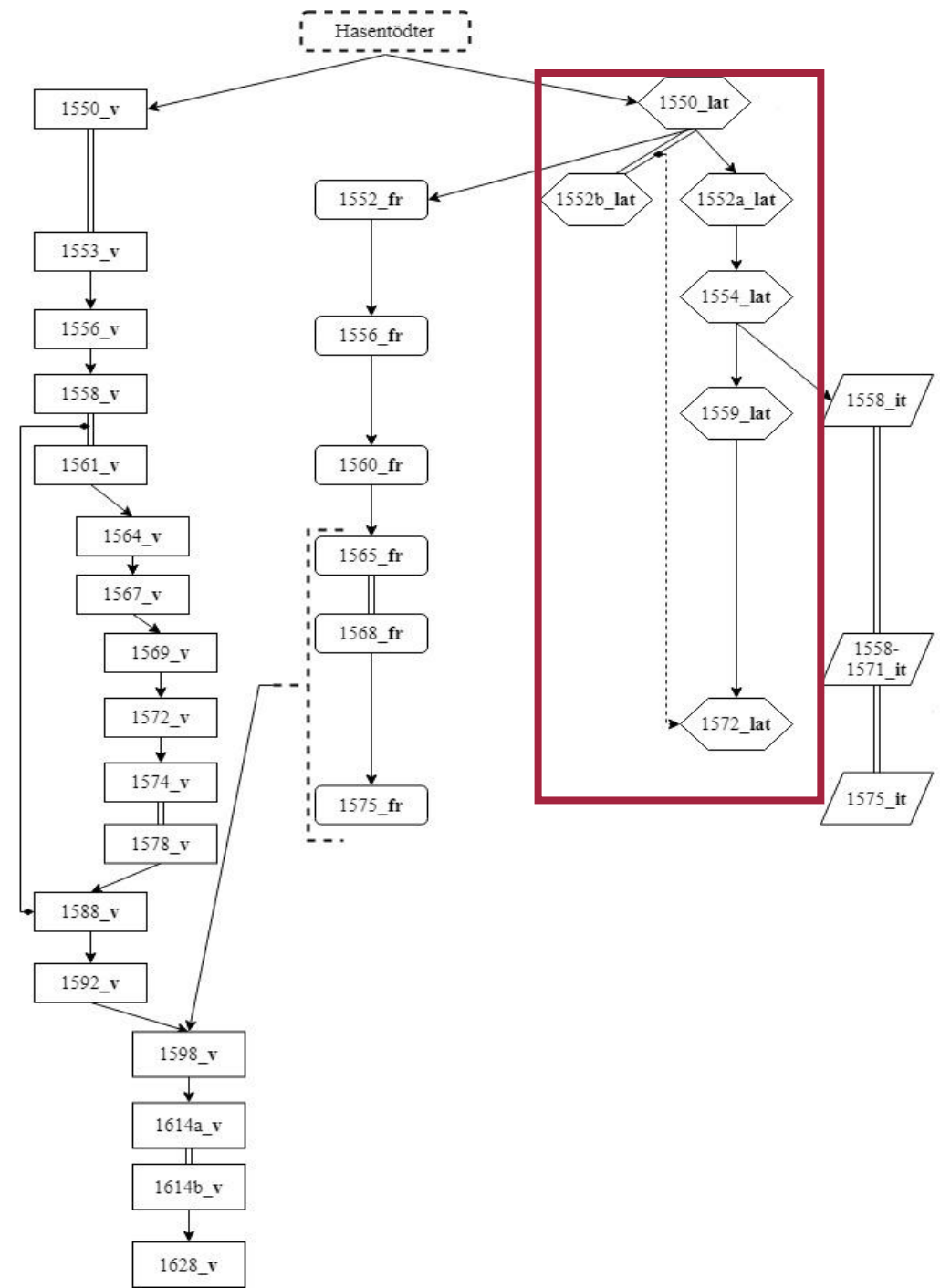
Vatter vnser der du bist im himmel geheiligt werd din nam zukom
Tābes mus kas tu es eckschān debbess/ Schwetiz tows waartz/ enack
uns dein reich dein willt gescheh wie im himmel also auff
mums tows walstibe tows praatz bus ka eckschān Debbes/ ta wurfan
erden unser täglich brot gib vns heüt uergib uns
semmes. Wusse denische Wāyse dūth mūms schodeen/ paminate mūms
unser schuld als wir uergeben unsern schuldigern nit yn für uns
musse grāte ka mes pammat musse paradiueken/ Nie wedde mums
böß uersuchung sonder behüt uns vor allem bösen
Iouna badeckle/ pett passarga mums nu wusse Ioune Amen.
Vatter vnser der du bist in Himmeln geheiligt werd dein Nam/ zukomm vns dein
Reich dein willt gescheh wie in Himmeln also auff Erden. Unser täglich
walstibe/ tows praatz bus ka eckschān Debbes/ ta wurfan semmes. Wusse denische
Brot gib vns heüt vergib vns vnser schuld als wir vergeben vnsern
Wānseduth mums schodeen/ paminate mums musse grāte ka mes pammat musse
schuldigern/ nit yn für vns bösen uersuchung sonder behüt vns vor allem bösen.
paradiueken/ Nie ewedde mums Iouna badeckle/ pett passarga mums nu wusse Ioune.
Dis alles oder zum grösser theil/ hab'ich von dem erfahrenen Johann Hasentödter/ so manch
Iar in Nyßlandt an den Herren Höfen vnd Cancleien gewesen vnd viel erfahren hat.

Pirmais vācu
1550.g.

Pēdējais vācu
1628.g.

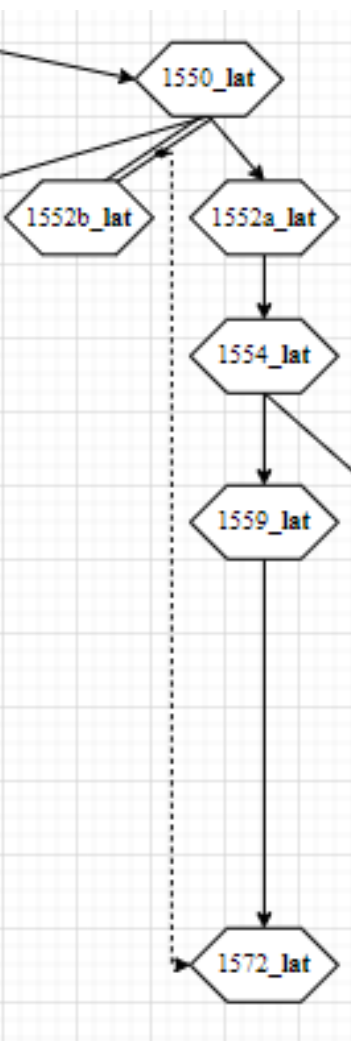
Tēvreizis Minstera kosmogrāfijas izdevumos

1. vācu valodā (MK_v)
2. **latīņu valodā (MK_{lat})**
3. franču valodā (MK_{fr})
4. itāļu valodā (MK_{it})

Tēvreizes Minsterā kosmogrāfijas izdevumos latīņu valodā (MK_{lat})

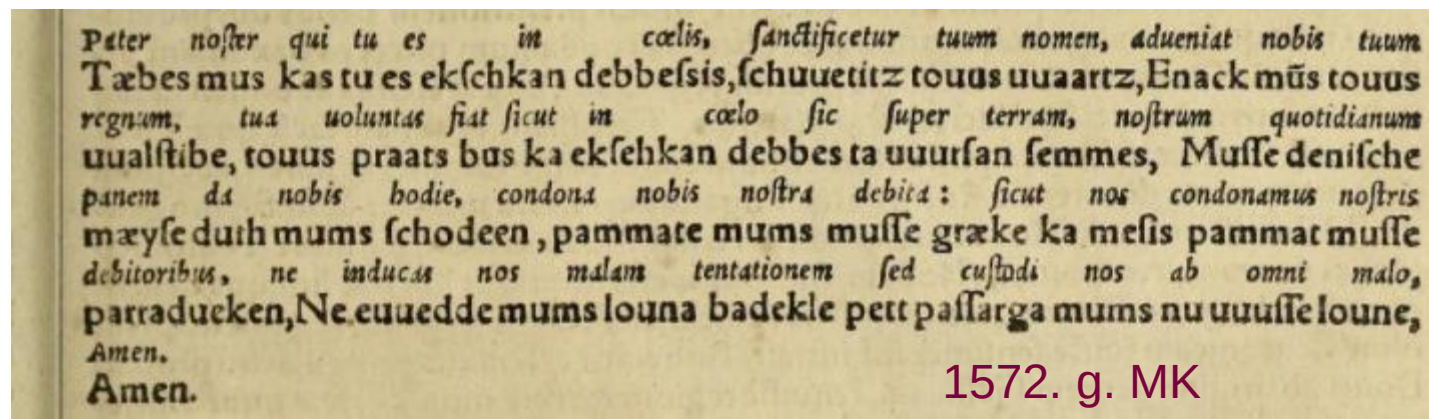
Vilnius
University

Pirmā MK_{lat} paša Minsterā tulkojumā nāca klajā **1550.** g. un neilgi pēc tam izdota ar grozījumiem **vēl piecas** reizes. Pilnīgi visi vēlākajos latīņu MK izdevumos atrodamie tēvreizes publicējumi vairāk vai mazāk atšķiras (izņemot 1552b).

Otrā MK_{lat} no pirmās atšķiras ar latīniskoto rakstību, un tas attiecas arī uz latviešu lūgšanu, piem., vācu *w* vietā visur *uu*, bet *ā* – ligatūra *æ*. Ir vēl dažas citas nianšes, kā: *debbellīs* → *debbelsis*, *mums* → *moms*, *mels* → *melis*, *badekle pett* → *badeklepett*.

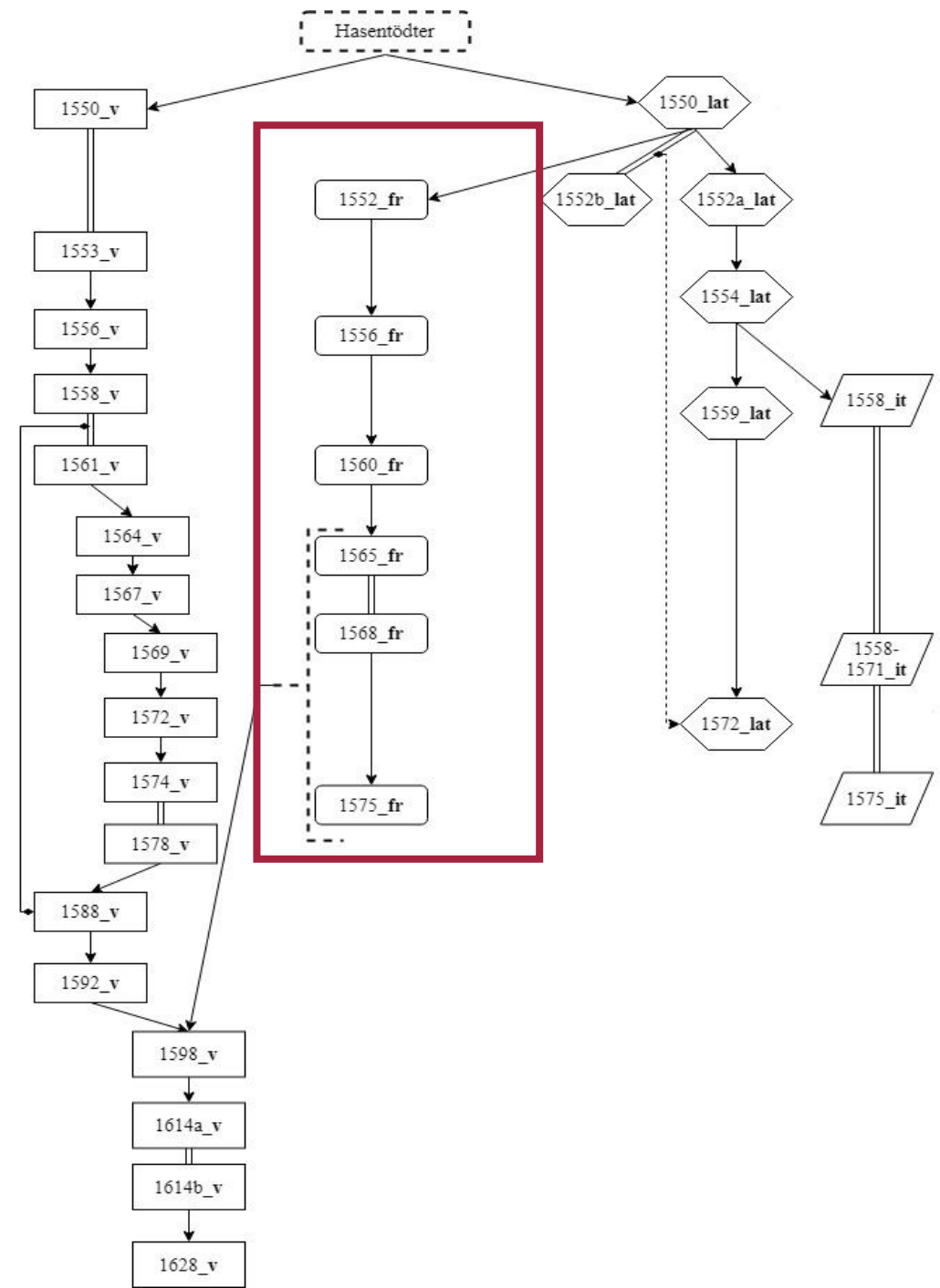
Līdzīgi vācu izdevumiem MK latīņu valodā vērojama daudzveidība latviešu tēvreizes rakstībā, ko it īpaši raksturo šādas pazīmes: *ne wedde* vietā *ne ewedde* (visās MK_{lat}), *mums* vietā *moms* (1552.–1559. g.), *meß* vietā *melis* (kopš 1552. g.).

1572. g. MK

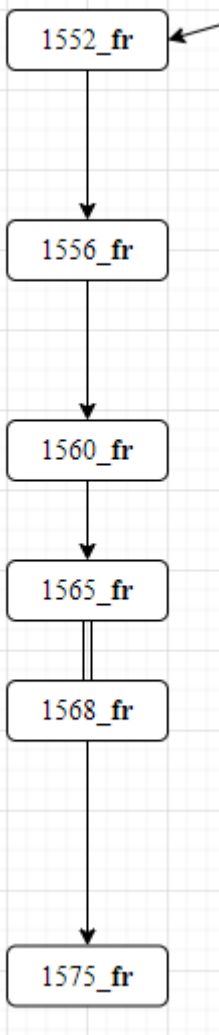
Tēvreizis Minstera kosmogrāfijas izdevumos

1. vācu valodā (MK_v)
2. latīņu valodā (MK_{lat})
3. **franču valodā (MK_{fr})**
4. itāļu valodā (MK_{it})

Tēvreizes Minstera kosmogrāfijas izdevumos franču valodā (MK_{fr})

Vilnius
University

Laikā no 1552. g. līdz 1575. g. iznāca **seši** MK_{fr} izdevumi, un piecos no tiem latviešu tēvreizes pieraksts savstarpēji atšķiras.

Pietiekami droši var apgalvot, ka tajos esošās latviešu tēvreizes **pamatā nav** bijis 1550. g. **vācu** publicējums, jo, līdzīgi kā latīņu izdevumos, *eckfchan* vietā MK_{fr} ir *eckfchkan*, *Ne wedde* vietā *Ne ewedde* utt. Tomēr tas arī nav identisks MK_{lat} esošajam.

MK_{fr} tēvreizes starp visiem kosmogrāfijas izdevumiem atšķiras visvairāk. Tās droši veido atsevišķu kopu, ko var noteikt pēc lūgšanas ievadvārdiem – ***Mus tabes*** –, jo visos pārējos Minsterā izdevumos ir *Tābes mus* dažādās variācijās rakstībā.

noſtre Pere qui tues es cieux ſanctifié ſoit ton nom, aduienne à nous toſ
Mus tabes kas tues' eckſchkan debbeſſis, ſchwetitz tows waartz, Enack mums tows
royaume, ta uolunté ſoit faite comme au ciel, ainſi ſur la terre, noſtre quotidien pain
waſſibe, tows praatz bus ka eckſchkan debbes ta wuſſan femmes, Muſſe deniſche māiſe
donne nous aujourdhuy, pardonne nous noz debtes comme nous pardonnons à noz debtors
duch mums ſchodeen, pammate mums muſſe grāke kameſſ pammate muſſe parradueken
Ne

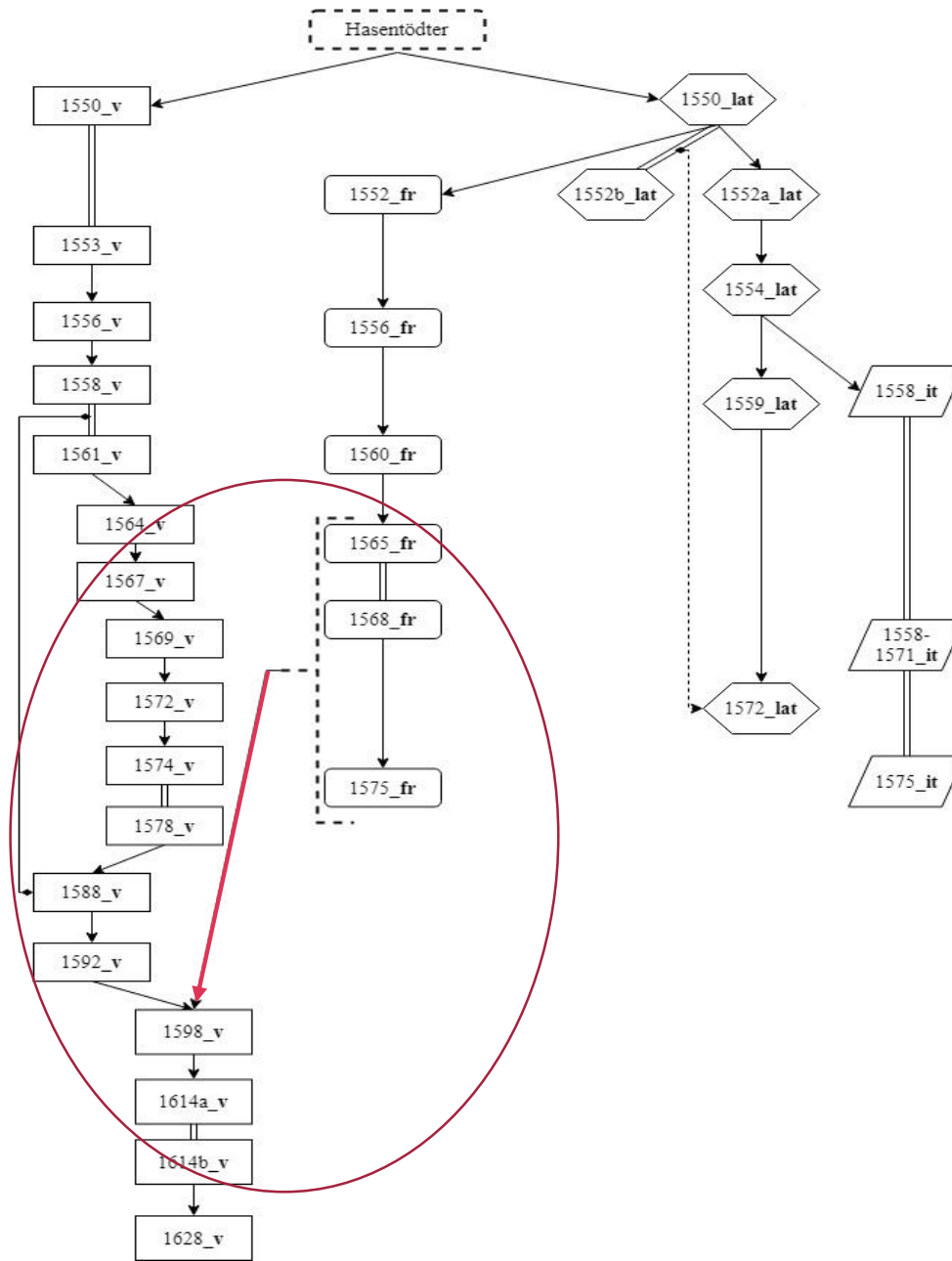
Vniuerſelle liure III.
ne induiz nous en mauuaife tentation mais garde nous de tout mal.
Neewedde mums louna badeckle pett paſſarga mums nu wuſſe louna.
I'ay en cecy pour la plus grand part, du ſuſdit Iehan Tuelicure, homme
fort expérimenté en beaucoup de choſes.

MK franču valodā, 1552. g.

Tēvreizis Minsteras kosmogrāfijas izdevumos franču valodā (MK_{fr})

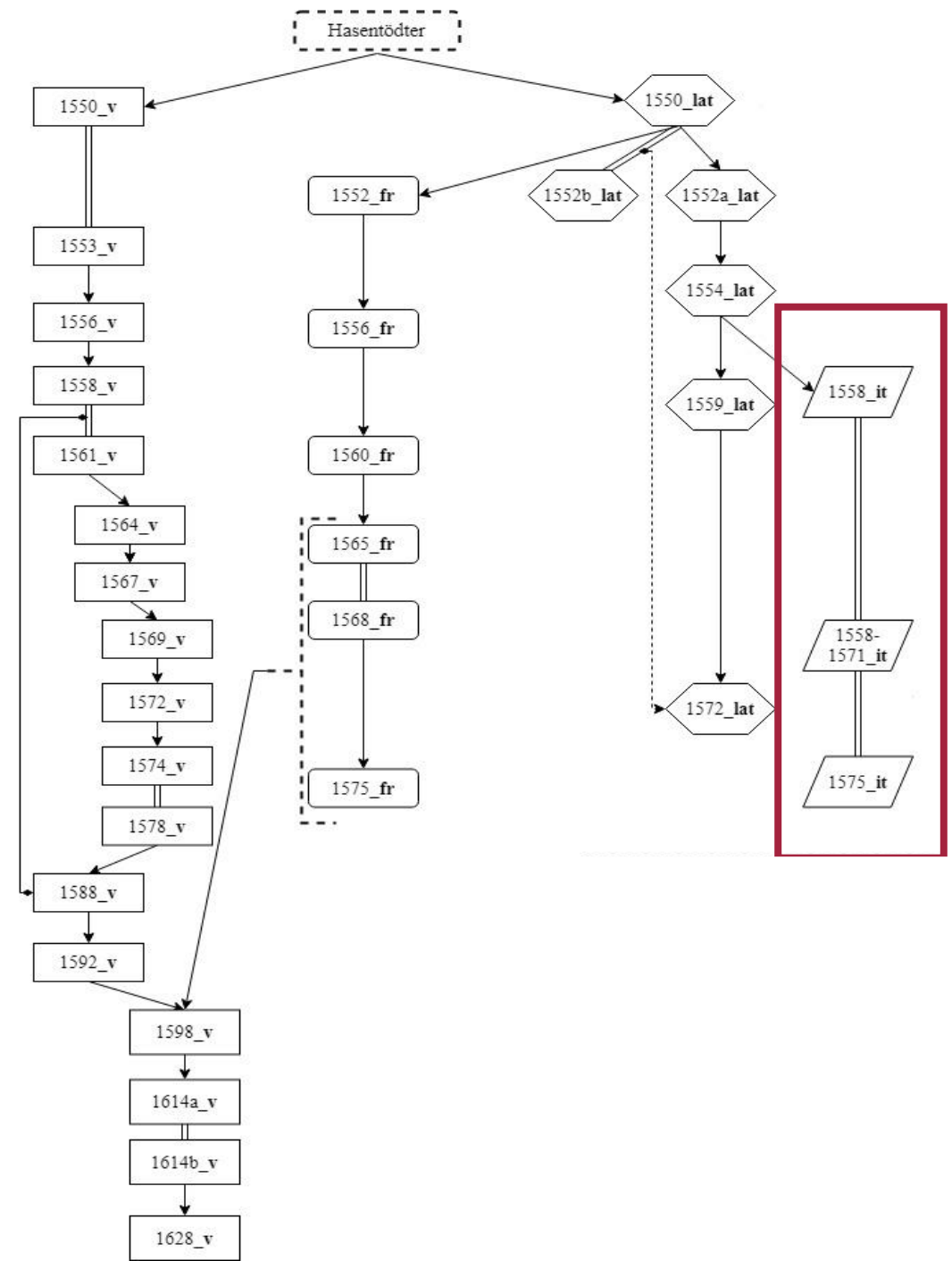
Vilnius
University

Kādi **franču** izdevumi **ietekmējuši**
latviešu tēvreizis tekstu **vācu** MK.

Tēvreizis Minstera kosmogrāfijas izdevumos

1. vācu valodā (MK_v)
2. latīņu valodā (MK_{lat})
3. franču valodā (MK_{fr})
4. **itāļu valodā (MK_{it})**

Tēvreizes Minstera kosmogrāfijas izdevumos itāļu valodā (MK_{it})

Vilnius
University

Pirmais kosmogrāfijas tulkojums itāļu valodā izdots 1558. g. Bāzelē, vēlāk atkārtoti izdots Venēcijā (1558.-1571. g.?) un Ķelnē (1575. g.).

Latviešu tēvreize visos MK_{it} izdevumos iespiesta ne vien **identā** lappusē, bet arī salikumā.

Pietiekami droši var apgalvot, ka itāļu MK atrodamo latviešu tēvreizu **pamatā** bija toreiz jaunākais (1554. g.) **latīņu** tulkojums.

Padre nostro che sei ne cieli sia santificato il tuo nome nenga à noi il tuo
Tēbes mūs kas tu es eckschkā debbessis, schuuetitz touus uuaartz, Enack moms touus
Regno sia fatta la uolontà tua come in cielo così in terra, il nostro cotidiano pane
uualstibe, touus praats bus ka eckschkā debbes ta uuursan semmes, Mussè denilche meyse
da à noi hoggi, ~~rimetti~~ à noi i nostri debiti, come noi gli rimettiamo ai nostri debitori
duth mums schodeē, pāmate mums mussē grāke ka mēsis pan mat mussē parradueken
non ci indurre in tentatione, ma liberati da ogni male Amen.
Ne euuedde mums loua badecklepett passarga mums nu uuusse loue Amen.
Queste cose in buona parte l'ho da Giouanni leporicida
huomo di molte cose ed i molti paesi
prattichissimo.

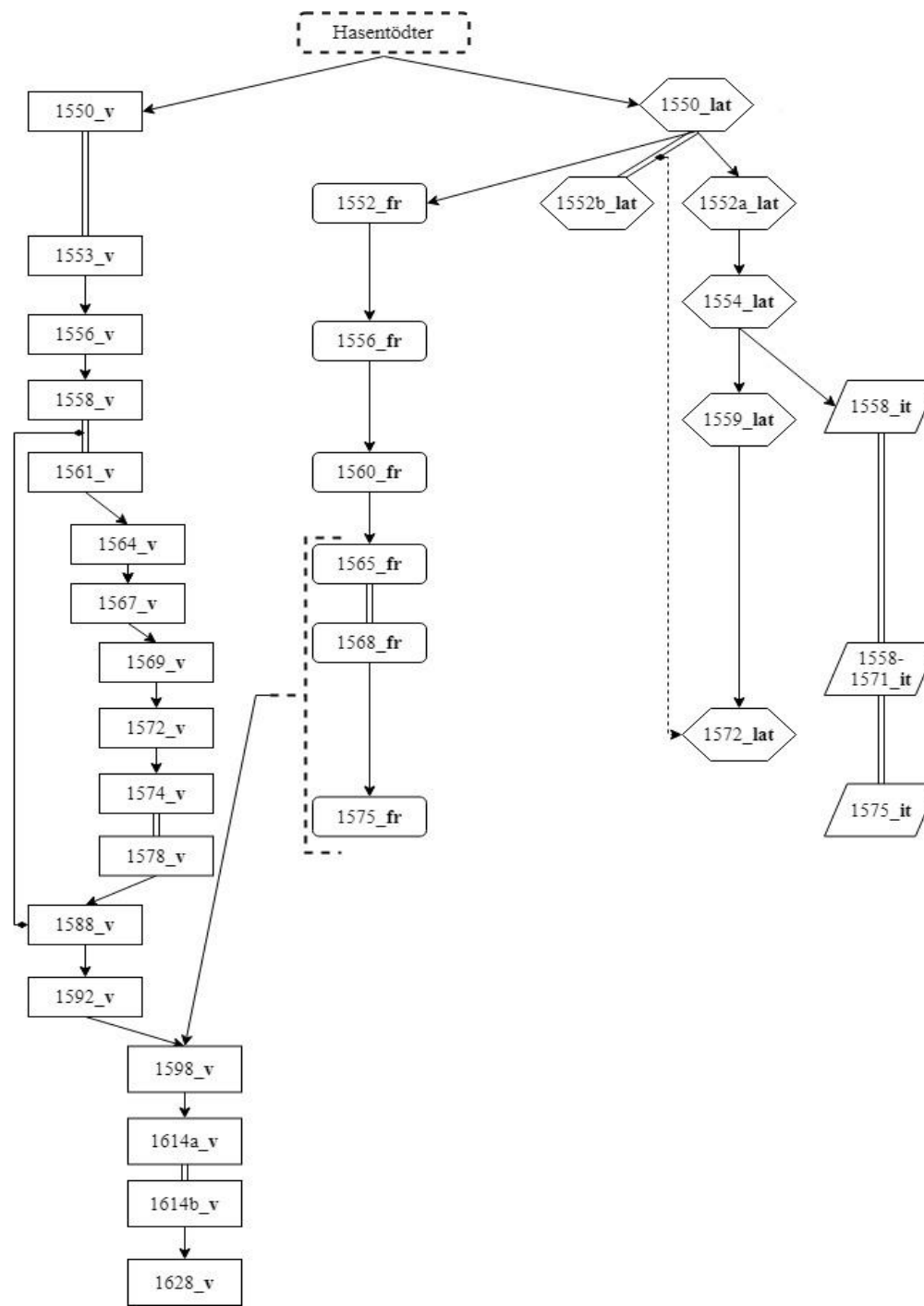
MK itāļu valodā

Pater noster qui tu es in celis sanctificetur tuum nomen adueniat nobis tuum
Tēbes mūs kas tu es eckschkan debbessis, schuuetitz touus uuaartz, Enack moms touus
regnum tua uoluntas fiat sicut in celo sic super terram nostrum quotidianum panem
uualstibe, touus praats bus ka eckschkan debbes ta uuursan semmes, Mussè denilche meyse
da nobis hoggi, ~~condona~~ nobis nostra debita sicut nos condonamus nostris debitoribus
duth mums schodeen, pāmate mums mussē grāke ka mēsis pan mat mussē parradueken
ne inducas nos malam tentationem sed custodi nos ab omni malo.
Ne euuedde mums loua badecklepett passarga mums nu uuusse loue Amen.
Hæc pro bona parte habeo à Ioanne Leporicida, homine multarum
regum & regionum expertissimo.

MK latīņu valodā
1554. g.

Hāzentētera tēvreizes atkalizmantošana

Vilnius
University

- S. Minsterā vācu, latīņu, franču un itāļu valodā izdotajā kosmogrāfijā (1550–1628) atrodami **32** latviešu tēvreizes publicējumi.
- Visās MK atrodama tā pati tēvreize, taču visbiežāk tā atšķiras. Tādējādi, 32 MK laidienos atrodami vismaz **24** Hāzentētera tēvreizes **paveidi**.
- Jāuzsver, ka atšķirības starp paveidiem nav būtiskas, vērojamas galvenokārt rakstībā. Te izņēmums būtu franču valodā izdotās kosmogrāfijas, kuru sniegtās latviešu tēvreizes uzrunā ir arī vārdu secības maiņa.
- Vairākums izmaiņu diez vai bijušas apzinātas, drīzāk radušās nejauši, pārrakstot vai liekot tekstu.
- MK izdevumos atrodamās latviešu tēvreizes pieraksta kļūdu tipoloģija ļauj izdevumus klasificēt **trīs** galvenajās MK **tradīcijās**:

Latviešu tēvreize MK izdevumos

vācu

latīņu
(tai seko itāļu)

franču

paßfarga → *paßf**er**ga*
1564.–1578. g. vācu MK

praats → *pra**u**ts*,
parraduekē → *parre**d**uekē*
1567.–1578. g. vācu MK

ne wedde vietā *ne ewedde* – sākot ar latīņu 1550. g. MK

mums → *m**o**ms*,
mefs → *mef**i**s*
sākot ar latīņu 1552. g. MK

Tābes mus → *mus tabes*
sākot ar 1552. g. franču MK

louna → *I**o**una*
sākot ar 1560. g. franču MK

pammat → *pam**m**art*,
ka ekfchkan → *eka **k**fchkan*
sākot ar 1565. g. franču M

**Vilnius
University**

Paldies!